

Knižničná a informačná veda. Library and Information Science, sv.20. Bratislava, Univerzita Komenského vo vydavateľstve UK, 2004. 183 s. ISBN 80-223-1003-7.

Katedře knihovní a informační vědy Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě se podařilo vydat v roce 2004 již 20. svazek sborníku „Knižničná a informačná veda“. Je to i v porovnání s obdobnými třemi českými univerzitními pracovišti velký úspěch našich slovenských kolegů a kolegyně, zejména pak dosavadních vedoucích tohoto pracoviště zvláště po roce 1990, současné rady sborníku pod vedením prof. Ing. Štefana Kimličky, PhD., zodpovědné redaktorky sborníku Anny Čabrunové a přirozeně také všech, kteří do tohoto svazku autorsky přispěli.

Sborník byl vydán jako součást řešení grantového úkolu VEGA 1/0236/02 „Interakcia človeka s informačným prostredím“. Tím byla dána jeho monotematická povaha. Toto tematické vymezení sborníku vychází z toho, že člověk je bytost s životní potřebou neustále komunikovat se svým okolím i se sebou samým, vnímat a svou mozkovou činností a myslí zpracovávat takto získané informace na poznatky a znalosti. Vnější, a tedy i výzkumně zpracovatelným je pak jeho informační chování na různých úrovních a v různých oblastech sociální komunikace. Zmíněná monotematická povaha sborníku je přitom pojata značně široce. Na teoretické úrovni zahrnuje informační chování člověka a jeho modely, elektronickou komunikaci ze sociálně psychologického hlediska, masovou a mediální komunikaci, mediální gramotnost a kognitivní základy zpracování informací. Ve sborníku se dále analyzují a syntetizují údaje z empirických výzkumů uživatelů ve slovenských akademických a vědeckých knihovnách při využívání a tvorbě elektronických informačních zdrojů a v informačním chování uživatelů postproduktivního věku. Sborník neopomíjí ani takové téma, jako je zpracování a využívání informací z hlediska kognitivních věd s důrazem na informační chování člověka. S danou tematikou pak souvisí informační gramotnost v širokém pojetí a vytváření tzv. informační společnosti jako jednoho z možných modelů utváření současné společnosti.

Seskupení takovýchto námětů kolem ústředního tématu sborníku, jímž je interakce člověka s informačním prostředím v informační společnosti, resp. informační chování uživatele, je závažným a u nás dosud málo zpracovaným úsekem informační vědy.

Zpracovaná tematika sborníku vychází z několika novějších rozsáhlejších monografických prací členů bratislavské katedry;

MAKULOVÁ Soňa: *Vyhľadavanie informácií v internete – problémy, východiská, postupy*. Bratislava: EL&T, 2002. 376 s. ISBN 80-99912-16X; ŠUŠOL, Jaroslav: *Elektronická komunikácia vo vede*. Bratislava: CVTI SR, 2003. 156 s. ISBN 80-85165-88-0 (recenzi na toto dílo viz v revue Národní knihovna, roč.14, 2003, str.103–204) a zejména pak z poslední monografie Jely Steinerové *Informačné správanie – pohľady informačnej vedy* opírající se o její dřívější bohaté článkové zpracování této tematiky ve slovenštině a angličtině, kterou částečně zpracovávala ve spolupráci s Jaroslavem Šušolem.

Základní stať sborníku tvoří příspěvek doc. PhDr. Jely Steinerové, PhD., *Informačné správanie človeka – prejav informačného procesu*. Definuje informační chování člověka při vyhledávání informací, zabývá se cíli a metodologií výzkumu tohoto chování a jeho modelováním. V závěru pak autorka uvádí některé výsledky průzkumu chování uživatelů na Slovensku, jichž se dosáhlo v rámci grantového úkolu VEGA 1/9236/02.

Stať doc. PhDr. Jaroslava Šušola, CSc., *Publikačné preferencie autorov vo vzťahu k tradičným a elektronickým zdrojom – situácia v oblasti vedeckej komunikácie*, je výsledkem rozsáhlého výzkumu, provedeného v roce 2002 prostřednictvím 16 slovenských vědeckých a akademických knihoven. Účelem bylo zjistit, jak pod vlivem informatizace společnosti probíhá na vysokých školách diferencovaný proces postupného přechodu od tradičního publikování k publikování digitálnímu a jaké motivace a naopak jaké překážky se v tomto procesu vyskytují.

PhDr. Pavol Rankov, PhD. ve svém příspěvku *Čitateľské a informačné správanie ľudí v post-produktívnom veku* uvedl výsledky výzkumu 283 slovenských respondentů. Autor v přehledných tabulkách shrnuje, co podle reprezentativního vzorku čtou rozdílně muži a ženy, jak si literaturu vybírají, do jaké míry preferují tradiční papírové dokumenty před elektronickými zdroji apod.

Mgr. Peter Weisenbacher představuje ve svém příspěvku *Výchova k mediálnej gramotnosti* výťah ze své diplomové práce, která získala Cenu rektora Univerzity Komenského za školní rok 2003–2004. Sleduje a analyzuje v něm, jak se na Slovensku uskutečňuje tato výchova ve školství a v mimoškolské soustavě vzdělávání dospělých.

PhDr. Pavol Rankov, PhD. se ve své stati *Sociálna komunikácia, masmédiá a kultúra* zamýšlí nad skutečností, že v informační společnosti je nutno počítat s tím, že uživatel a čtenář knihovny je zároveň divákem televize, posluchačem rozhlasu či čtenářem novin a že používá různé informační technologie. Bere v úvahu i to, že se mění institucionální struktura masové kultury a masové komunikace, což je součástí informačních toků. Informační věda musí tedy při přetváření současného člověka počítat se všemi druhy a aspekty jeho interakce s informačním prostředím.

Ve svém druhém příspěvku, nazvaném *Elektronická komunikácia a její sociální kontexty*, uvažuje doc. PhDr. Jaroslav Šušol o tom, jak používání informačních technologií mění vytváření vztahů mezi lidmi a jak tyto vztahy ovlivňují dynamiku tradičních sociálně politických procesů a struktur.

PhDr. Miriam Ondrišová dává ve své stati *Za znalostným portálem* nahlédnout do poměrně nového úseku informační vědy, jímž je řízení znalostí jako systém integrující informační zdroje, aplikace, infrastrukturu, informační technologie, metody získávání poznatků a znalostí a lidí jako jejich nositelů a uživatelů. V této souvislosti se zmiňuje zejména o přednostech znalostních portálů, které se nejen v knihovnách a v dalších informačních institucích stále více používají. Příspěvek je výsledkem autorčina dosavadního doktorandského studia.

Poslední statí ve sborníku je příspěvek tří studentek 5. ročníku katedry knihovní a informační vědy FF UK v Bratislavě, zpracovaný na základě studentské vědecké práce v rámci studentské vědecké konference v roce 2004. Mirka Grešková, Andrea Fojtů a Irena Lányiová se v něm zaměřily na téma *Spracovanie a využívanie informácií z hľadiska kognitívnych vied*. Jde o aspekt, který se začal v informační vědě intenzivněji uplatňovat teprve na konci 80. let minulého století. Ke zkoumání interakce člověka s informačním prostředím prostě náleží vědět, jak poznáváme, jakou činnost v tomto procesu vyvíjí náš mozek a naše mysl. Na druhé straně toto poznávání kognitivních jevů a procesů je teprve na samotném počátku, a je proto velmi obtížné. Někteří čeští odborníci v našem oboru naléhavost tohoto průniku dosud nepochopili. Tím větší je zásluha bratislavských studentek, že toto téma zvládly na dobré úrovni.

20. svazek sborníku *Knížničná a informačná veda* je vybaven informacemi o autorech ve slovenštině a angličtině. Každou stať pak uzavírá slovenské a anglické resumé.

Sborník je velmi bohatý na bibliografické citace a záznamy z daného úseku informační vědy a vyznačuje se aktuálností zvolených témat. V jejich zpracování se většinou uplatňují jak teoretické úvahy, tak výzkumem získané argumenty zčásti zpracované do přehledné grafické podoby. Pozoruhodné na tomto svazku sborníku je i to, že se v něm úspěšně uplatnili nejen odborně již zkušenější učitelé (Jela Steinerová, Jaroslav Šušol a Peter Rankov), ale také nedávný absolvent katedry výťahem ze své diplomové práce, která získala ocenění rektora univerzity (Peter Weisenbacher), doktorandka (Miriam Ondrišová) a že dokonce i tři studentky 5. ročníku v něm dobře zvládly náročné téma.

Tento svazek sborníku *Knížničná a informačná veda* obohacuje a rozšiřuje naše znalosti oboru, který byl na Slovensku akreditován teprve před 11 lety.

Jiří Cejpek

Recenze sborníku Knížničná a informačná veda je posledním příspěvkem, který pro nás profesor Jiří Cejpek, jenž byl mj. i členem redakční rady revue Knihovna, dokončil. Zemřel po dlouhé těžké nemoci 26. prosince 2005 ve věku nedožitých 78 let.